1293 ՄՈՒՀԱՐՐԷՄ 22 ԱԼԹՕՆԻՐՏՕ
ԻՐՄԻ ՏԷՕՐՏՈՒՆՃԻ ՍԷՆԷ ՆՈՒՄԷՐՕ 1612 ՓԵՏՐՎԱՐ 7 ՃՈՒՄԱԱ ԷՐԹԷՍԻ 1876
ԱԼԱՖՐԱՆԿԱ 19 ՓԵՏՐՎԱՐ 1876

ՄԷՃՄՈՒԱՅԸ ՀԱՎԱՏԻՍ

Իշ պու Մէճմուայը Հավատիս բազար վէ
ճուրթա կիւնլէրինտէն մաատա հէր կիւն
Թապ ու նէշր օլունմագ տըր.
Սէնէլիկ բէհէին 3 աաթըն լիրայի օսմանի
Ալթը աայլըգը 1½ » »
Տաշրա իչին բօսթա իւճրէթի զամմ օլուր.
Պէհէր նումէրէսի 1 ղուրուշ տըր.

Իլանաթըն սըրասը պիր աէֆալըգ 3 ղրշ.
Իքի աէֆա իչին պէհէր սըրասընա 2½ «
Իւչ աէֆա իչին պէհէր սըրասընա 1 «
Իւչ աէֆատան զիյատէ վէ ուզուն իլանաթ
իչին այրըճա բազարլըգ օլունուր.
Տաշրալարտան կէլէն մէքթուպլըն բօսթա մէ-
սարիֆինի, կէօնտէրէն վիրէճէք տըր.

ՕՍՄԱՆԼՈՒ ՊՕԼԻԹԻԳԻՅԷ ՊԷԼԷՏԻՅԷ ՎԷ ԻԼՄԻՅԷ

ՎԷ ՄԷՎԱՏՏԸ ՆԱՖԻԱՅԸ ՍԱՅԻՐԷՅԷ ՄԻՒԹԷՄԱԼԻԳ ՂԱԶԷԹԱ

ԱՍԻԹԱՆԷ 7 ՓԵՏՐՎԱՐ

ԻԽԹԱՐԸ ՄԻՒՀԻՄՄ

Էրմէնի Գաթօլիք մէսէլէսինի նաւը իլէ մաարուֆ օլուպ, պիր միւտտէթտէն պէրու Թէքէաւլուն խաէն, վէ չար աթթարը ճինհանտէ վէ պու խուսուս նազարը տէվլէթի Ալիյէտէ էհէմմիյէթէ ալընան մէսէլէ, պու կիւնքի կիւն հէր նաալը իսէ տէրքեար օլան էհէմմիյէթինի գայպ էթմէք, վէ միւտտէթի գալիլէ զարֆընտա պիւսպիւթիւն մահվ ու իզալէ օլունմագ մուխաթարաանտա վաալը օլմուշ տուր։ Շէօյլէ քի,

Մէսէլէնին բուհրի մագամընտա օլան Բաթրիգ էֆէնտի մագամը միւսուրիյէթինտէն ուզագ պուլունմագտա, սանիյըն իգթիտար վէ նուֆուզ օլան վէ տէվլէթ ու միլլէթճէ մաարուֆ պուլունան րուէսաա վէ միւթէպէրանը միլլէթ պիրէր սուրէթլէ գըրըլըրըգլարընտան իչտէն չէքիլմիշ, վէ անլէրին եէրինի պիր վէճհ իլէ Թուլթմայա միւղթէտիր օլամայան զէվաթ կէչմիշ, հէզարան միւշքիլաթ, քիւլլի մաարաֆլար վէ պունճա էմէկլէր իլէ կիւճալէլա էլէ կէչմիշ օլան քիլիսէ, մէքթէպ, մէրխաաախանէլէր 25 կիւն զարֆընտա Հասսունիաթլէր Թարաֆընտան զապթ օլունմուշ, էհալի մէյտուա վէ միւքէտտէր մէ բէրուշան, պու Պէրաթը Ալի նաաաղ օլունուպ տաշրալարա իչզամ գըլընան մէրխաաալէր կէրի կէլմիշ, պագի գալանլէր աչըգտա գալմըշ, վէ չու ույղունսուզլուգլարըն քեաֆֆէսի պիր Երէափոխանական վէ Խաարէ մէճլիսի ազալարընըն հինի ինթիխապընտա պաղը Թարաֆտան վագի օլան ...-լէրէ խուզէրինտէն նէչաթ էթմիշ օլտուղունտան, միլլէթին տիւչար օլտուղու մուխաթարայը մալիւմէյի պէր Թարաֆ իյլէմէք, վէ տէրքեար օլան հալլէրէ պիր չարէ պուլմագ էֆքեարը խալիսանէսիյլէ, եաըընքի կիւն Ս. Ցովհան Ոսկեբերան քիլիսէսի մէճլիս օտասը տայրէսինտէ պիր մէճլիս ագտ օլունաճագը սուրէթի սահիհէտէ իշիտիլմիշ տիր։ Մէճմուա մուվաֆֆագիյէթի քեամիլէ Թէմէննի էթմէքլէ պէրապէր, չունքու տախի իխթար իտէր քի, էյէր քի հաֆըզ Ալլահ եարընքի կիւն տէ միլլէթին չու հալինէ պիր չարէ պուլունմազ, վէ պիր Թաղըմ իդիֆալաթ վէ Թէշվիգաթը գաբըլան աաֆուէրունլէրին կէօզիւ աչըլմազ, վէ պի կիւնահ միլլէթի չու հալէ կէթիրէնլէրի միլլէթ պիզզաթ քէնտիսի Թանըրմալըզ, հալինիզ բէգ ալէա տըր աէյէրէք, տալըըը ալըին վէ մուհիք ուլգուաան ուլանմաղ վէ հալի մաալիւմէնին քըլ էֆէնի խալ անի իէ պիր [illegible] մըխատտնա պիր վէ պուլամաղըզ. վէ Մէճմուանը միլլէթ իլէ պէրաբէր ճանընը Թէսլիմ իտէճէկի աշիքեար տըր....

ՄԻԼԻԹԷ

Մէճմուայը Հավատիս լրագրոյն 1611 Թուոյն մէջ Ս. Աղնաւոր էֆէնտւոյ ստորագրութեամբ Նոր կազմեալ Երեսփոխան և Վարչական ժողովոց դէմ բողոքողին ուղղեալ սակաւիմաստ հրատարակութիւնը իբր պատասխան կամ հերքումն հրատարակեալ բողոքին և անոր արդարացի մեկնութեան, թէ որ ուշադրութեան և քննութեան ենթարկուելու արժանի դատուի, հետեւեալ իմաստը գուշակել կուտայ թէ՝ ազգեր և ժողովներ ըստ որում 'ի մարդոց բաղկացեալ սխալական ըլլալնուն, թէ որ բողոքը և մեկնութիւնք արդարացի համկցուի, բողոքողը արժանի է շընորհակալութեան՝ իբր պաշտպան և խնամող ազգին վարչութեանց. սակայն նախ իւր աղերսը նոր ժողովոց մատուցանելի էր 'ի քննութիւն, և ապա 'ի մերժել իւր խնդրոց պարտ էր բողոքել իբր ազգասէր և իրաւագէտ, կ'ըսուի։

Դարձեալ՝ բողոքողին ստորագրութիւնը կը պահանջուի յեցեալ յիրաւագիտութիւն, և ինքը 'ի պաշտօնէ չի խօսելով և ոչ 'ի կրից մղուելով, ազգին խաղաղութիւնը և միութիւնը պահպանելու, հաւասարութիւնն ու արդարութիւնը հաստատելու համար կը պատրաստուի հրապարակաւ դատ վարելու։

Սոյն գրութիւնը ուղղակի բողոքին պատասխան և բողոքին մեկնութեան հերքումն կամ ընդունելութիւն չերեւնալուն, պարտաւորութիւն մը չունէի պարապ ժամանակ անցնելով՝ գրողին հետ գրով բանակցիլ և իւր պատրաստական յայտարարութեան կարեւորութիւն տալ։ Ցակոյն բողոքիս և նորին մեկնութեանը մէջ հարեւանցի և լռելեայն առաջարկած քանի մը խնդիրներ աս անգամ աւելի պարզելով՝ ընդհանուր ազգին անաչառ քննութեան և իւր ընելիք որոշողութեան յանձնելու և խառն 'ի միասին ներկայ գրուածքիս Հասարակութեան ուշադրութիւնը հրաւիրելու կը համարձակիմ։

Նախ՝ Աղնաւոր էֆէնտոյն բողոքողին աղերսը կը պահանջէ առ ազգային ժողով։

Ցիբաւի իրաւունք կ'ունենար սոյն տեսակ առաջարկութեան 'ի խորհըրդածութիւն վասն լսելոյն խնդրոյն հայցել, և բողոքոյ պատասխանն էր վերինոցն առենին մի աւելի իւր վերայ չօրէլ և քննոյն առանել.

Սակայն Աղնաւոր էֆէնտոյն այդպիսի գրութիւն մը հրատարակելէն առաջ, վայրկեան մը խորհելու և բողոքին վրայ խորին տեսութիւն ընելով գուշակելու էր թէ՝ բողոքող անձը արդէն ապօրինաւոր և ոչինչ համարելով Նոր կազմեալ Երեսփոխան և Վարչական մնացածին ժողովքները, ինքը իւր անձին դէմ կը գինէր՝ թէ որ այդպիսի ժողովոց դիմելու պարտաւորութիւն ցուցընէր. անոր համար ընդհանուր ազգը և միանգամայն ընկալեալ՝ հրատարակեալ և 'ի գործ դրուած ազգին Սահմանադրութիւնը, Նեցուկ, ապաւէն և անաչառ դատաւոր համարելով, անոնց օգնութիւնը և քննութիւնը ազգին պայծառութեան և յառաջադիմութեան և մինչեւ ցարդ հանդիպած և հանդիպելիք ազգակործան աղետից նըկատմամբ միմիայն դեղ և դարման ճանաչելով, անոնց դիմելն ալ անհրաժեշտ պարտք և օրինաւոր եղանակ կը դատի։

Ըստ որում ազգի մը մէջ ընկալեալ և պատկառելի համարուած ժողովքներուն օրինաւորութիւնը հաստատել, ընդհանուր ազգին կը պատկանի իբր պաշտպան և դատաւոր իւրոց օրինաց և կանոնաց, և ոչ եթէ ապօրինաւոր եղանակաւ և ընդդէմ ազգին կանոնաց բռնի և ինքնահրաւէր գումարուած սոյն տեսակ ժողովքները, որոնց դէմ է առաջարկուած բողոքը։

Երկրորդ՝ Աղնաւոր էֆէնտոյն բողոքողին ստորագրութիւնը կը խնդրէ։

Ի՞նչ իրաւամբ և ի՞նչ բանի համար, չեմ գիտեր. ստորագրութիւն պահանջող էֆէնտոյն՝ ըստ որում ծանուցեալ փաստաբան, հետեւաբար օրէնսգէտ ոք, պէտք էր գիտնալ թէ առաջարկեալ խնդրոյ մը կարեւորութիւնը, յօրինողին ստորագրութեան և անոր որպիսութեան վրայ չի կայանար. ստորագրող անձը՝ խնդիրը ոչ կը ծանրացնէ և ոչ կը նուաստացընէ. անոր համար ստորագրութիւն պահանջելը խոհեմ և գիտական անձի չի վայլեր, խնդրոյն ծանրակըշռութիւնը ազատօրէն գրող անձին որպիսութեան յանկացնել ջանալուն։

Ուստի Աղնաւոր էֆէնտոյն քանի որ կը պատրաստուի բողոքողին հետ 'ի դատ հանդիպանալ, պատրաստն էր նախ հրատարակել բողոքին իմաստին լիովին անհրկանալ և ապրուած մեկնութիւնը մի բաս միայն աչքէ անցնելով, գրուածքը խոր 'ի սիրտ Թափանցել, ապա եղած բողոքին օրինաւոր կամ ընդդէմ կանոնաց ըլլալուն վրայօք ուղղակի պատասխանել և ոչ թէ պատ 'ի պատ պատասխաններով և իբր առաջնկայ խընդրոյն ծանրութենէ խուսափելով՝ անիմաստ և խնդրոյն էութենէն դուրս պահանջմունքներ ընելով գոհ ըլլալ, որպէս զի իմացուէր թէ՝ բողոքողին դէմ դատ վարող անձը երազեալ ժողովքները պաշտպանելու համար ունի իրեն բաւական հիմունք և ցուցմունք՝ որոնց կ'ապաստանի, և բողոքողը պարծենար թէ՝ իւր դէմ գրիչ շարժողը օրէնսգէտ է և ազգասէր, ըստ որում իւր պատասխանին մէջ կը յաւելու թէ «աճապարելով հըրապարակաւ բացած դատին վրայով ունիմ ընելիք այնպիսի խորհրդածութիւններ զորս պէտք է որ մեր յարգի Հասարակութիւնը կարդայ քննէ և որոշէ»։ Արդ՝ կը խնդրեմ Աղնաւոր էֆէնտիէն որ իւր ընելիքները և ընելիք խորհրդածութիւններն զանցառութեամբ չուշացընէ և յարգոյ Հասարակութեան ուշադրութեան և քննութեան առաջարկէ իւր կարծիքը և թէ որ կարող ըլլայ իւր փաստերովն եղած ընտրութեանց օրինաւորութիւնը հաստատել և համոզել զազգը, ան ատեն բողոքողն ալ իր ստորագրութեամբը յետս կը կոչէ իւր բողոքը և օրինաւոր կը ճանչնայ թէ՛ Երեսփոխանութիւնը և թէ՛ անկէ ծագած վարչութիւնը։ Միայն թէ Աղնաւոր էֆէնտոյն առաջիկայ դատին դատաւոր ազգին Սահմանադրութիւնն ըլլալը չի մոռնայ, և դատը լող ազգային ուրիշ ատեան մը նշանակելու չի մոռնայ։

Ի վերայ այսր ամենայնի նկատողութեան մէկ կէտ մը ըստ իս բացայայտ կ'երեւի ստորագրութիւն պահանջողին մտքին մէջ, որն որ լռելեայն կ'ուզէ ծանուցանել, ինչպէս որ Մանզումէ լրագրոյն մէջ աւելի կը պարզէ վարագուրի ներքեւ իւր անունը ծածկող ծանօթ անձի մը ուղղել ջանալով իւր խօսքը. սոյն գուշակութեան անտեղի ըլլալը թէպէտ և շատ կը ցանկայի լռութեամբ անցնիլ և յիշատակել անգամ չընել, բայց որպէս զի 'ի պատճառս բողոքի եղած տարաձայնութեան առաջքը առնուի և իւրաքանչիւր որ իւր տեղը հանգամանք անսալով, այլ ընդ սլոց կարծիքներ չի նիւթէ, առաջի ամենեցուն ներկայ գրութեամբս կը յայտարարեմ թէ առաջարկեալ բողոքը և անոր մեկնութիւնը թէ որ

Գ. Լնֆիլճեան Գրիգոր վարդապետի սեփականութիւն ըլլայ, սխալ է և սուտ ենթադրութիւն. եղուկ որ գըրութեան ոճէն անգամ գրողը չեն ճանաչեր և ազգին ծանր խնդիրներուն միջամուխ ըլլալ կը փափաքին։ Վերոյիշեալ վարդապետը՝ ազգին պատկառելի և օրինաւոր ժողովքի մը մէջ 'ի ներկայութեան մեծարոյ և բազմահմուտ ժողովականաց խոստացաւ գրութիւն բնաւ չի հրատարակել և ինքը իւր խոստմանը մէջ հաստատուն է և հաւատարիմ. թէպէտ և այժմ ունի իրաւունք իւր ձայնը բարձրացնել և նոր կազմեալ ապօրինաւոր ժողովքին մէկ որոշողութեան դէմ ոգւով չափ զինել և ինքզինքը արդարացնել առաջի տէրութեան, որուն վստահութենէն ձգելու և իւր ստացած համարման կեդրոն անուն զըրկելով արատաւոր երեւցնելու նպատակաւ, յանդգնութեամբ և սակայն ամբարտութեամբ չեն ամչցեր իւրեանց կնքով և չեմ գիտեր որուն թելադրութեամբը այնպիսի սրբավայր բնակարանի մէջ՝ որուն բոլորտիքը 'ի ձեռ ազգիս և իրաւանց իւր արիւնը թափեց և կարեւոր հարուածներ ընդունեց, այն յարկին մէջ կ'ըսեմ՝ որ իւր աշխատանաց և գիշեր ցերեկ ճըգանց գովելի պտուղն և արդիւնքն էր, հոն՝ այս օրերս իբր 'ի գիմաց ընդհանուր ազգին ամբաստանութեան գիր թղցընել դէպ 'ի Բ. Դուռըն, որուն չատ յարգի է և է միշտ իւր անձը. ով սարսափելի և անլուր ապերախտութիւն զայսպիսիս մատնողաց։ Գրիչս այս նիւթոյն վրայօք չուզեր երկարօրէն ճառել, ըստ որում առաջարկուած նպատակէն դուրս է, և նոյն վարդապետին խոհեմութեան կը վերաբերի լռելն և պատասխանելն և կամ այլազգ գործելն։

Երրորդ՝ Աղնաւոր էֆէնտին կը յաւելու թէ՝ ոչ 'ի պաշտօնէ կը խօսի և ոչ 'ի կրից կը մղի։

Առաջինին գալով կը հարցնեմ վերոյիշեալ էֆէնտիին թէ՝ ո՞րն է իւր պաշտօնական կերպարանքը. թէ որ նոր կազմեալ ապօրինաւոր Երեսփոխանական և անկէ ծնած նոր տեսակ վարչութեան ժողովոյ մէջ ունեցած անդամակցութիւնը կամենայ նշանակել, կը պատասխանեմ թէ՝ բողոքը և անոր մեկնութիւնը սոյնպիսի ժողովոց դէմ ըլլալուն, ընդհանրապէս ժողովքները մերժելով, իւրաքանչիւր ժողովականաց ընտրութիւնն եւս ոչինչ կը համարի, հետեւաբար իւր այն պաշտօնական կերպարանքը. իսկ եթէ իւր փաստաբան ըլլալը յիշեցընելով վախցնել կը կարծէ, իբր բարեկամ կը խրատեմ և կը յորդորեմ որ քիչ մը հանդարտ առաջ երթայ. առաջարկեալ խնդիրը՝ դատի, դատաստանի, ատեանի և վաճառականութեան նիւթ չէ, այլ հասարակութեան մը կացութեան և գոյութեան, որուն կանոններն և օրէնքները արդէն ինքնին պարզ և բացայայտ ըլլալով, ոչ մեկնութեան կը կարօտի և ոչ փաստաբանի. 'ի վերայ այսր ամենայնի այս օրուան օրս ականկալեալ ձեռքէ մը և անոր դըժպընի տրամադրութենէն հարուած մը վրայ համնելով, այն անձը որ ոչ օրինաց ներքեւ կաշկանդիլ կը խորհի, ոչ ազգին կանոնաց հետեւիլ կ'ուզէ և ոչ վերնագոյն իշխանութեան չոկէ չիտակ հպատակութիւն կը ցուցընէ. սոյն եղական անձը խախտել կարծեց Հայ կաթողիկէ Հասարակութեան Սահմանադրութիւնը և ընտրութեան իրաւունքները. սս ընթացքը ուրիշ նպատակ չի յայտներ, բայց եթէ ազգին մինչեւ հիմայ պահանջած և արեան քրտամբ վաստկած դատը իրեն նման արբանեակներուն ձեռնտուութեամբ իւր կուսակցութեան յանկացնել և ազգին տիրել։

Երկրորդին նկատմամբ՝ այսինքն 'ի կրից չի մղուիլը մեզ ծանօթ չէ, ըստ որում մարդս չի կրնար քննիչ ըլլալ գաղտնեաց սրտի, և ոչ պատասխանատու կարծեաց և խորհրդոց այլոց։

Սակայն ներկայ պարագայից և ազգին այժմեան վիճակին ակնարկութիւնը կը մեղադրէ զվերոյիշեալ էֆէնտին այդպիսի ապօրինաւոր և ընդդէմ կանոնաց ազգիս գումարուած ժողովքի մէջ իւր փութաջան ներկայութիւնը տեսնելով. կարի յարգոյ և մեծարու է յաչս հասարակութեան Աղնաւոր էֆէնտիյի բազմամեամեայ փորձառութիւնը, ազգային իրաւանց և կանոնաց տեղեկութիւնը և 'ի փաստաբանութեան յառաջադիմութիւնը և. սակայն իւր վերջին չահատակութիւնը, ազգասիրաց սիրտը կը վիրաւորէ և իւր այդ ակումբին մէջ ներկայութիւնը, իր բաղձացած խաղաղութեան չհամապատասխանէր, որուն փորձը արդէն ամենեցուն ծանօթացաւ. նա մանաւանդ իր քաղցր բնաւորութեան և ազգասիրական ջանից հաւատարիմ և ճշմարիտ ընկեր չի գտնելուն իր առաջիկայութիւնը գովելի չէ և արժանի է ողոմանաց։

Այժմեան վտանգաւոր պարագայից մէջ ծանր պատասխանատուութիւն կայ ազգին խնդիրներուն միջամտութիւն ընել, անալ այնպիսի ընկերաց հետ, որոնք մի և նոյն կուսակցութեան կոյր գործոյն ծառայ և բարուկ ըլլալով, անոր չահուն և նըպատակին ալ ոգւով չափ օժանդակ են և ագխտաբար ձեռնտու և նոյն կուսակցութեան յառաջադիմութիւնը և օգուտը պատրանօք ընդհանուր ազգին վերագրել կը ջանան յաւսահատ գործակցութեամբ։

Ուստի վերջին խօսքս առ վերոյիշեալ էֆէնտին և 'ի մասնաւորի առ ընդհանուր ազգն կաթոլիկէ ուղղելով, պարտ կը համարիմ ընդհանրութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել հիմակուան ողորմ և թշուառ վիճակին վրայ, անանկ որ ազգը մոռնալով իւր հիմնած սահմանադրութիւնը և ստնակոխ ընելով իւր սըրբազան իրաւունքները՝ զորոնք 'ի ձեռըն ստանալու համար երկար ժամանակ աշխատեցաւ, թէ որ լռութիւն պահէ և թոյլատուութիւն ընէ որ սոյն տեսակ ժողովքները օրինաւոր համարուին և ազգին մեծամեծները և ազգային խնդրոյն կարեւոր օգտակար և գործունեայ անձինք նեղսրտութեամբ և դժկամակութեամբ ետ կենան և առանձնանան և իրենց թէ բարոյական և թէ ֆիզիգական օգնութիւնը զլանան և այդպէս բըկըսած չարիքը և աղետաբեր գուժերը թէ արտաքուստ 'ի գաւառաց լսուին և թէ 'ի ներքուստ 'ի մայրաքաղաքիս հանդիպին, ան ատեն բանաւոր հետեւութիւնն ալ բացերեւակի կ'իմացուի թէ՝ ազգն ալ սակ կուսակցութեան մը ամբութեան և հաստատութեան համար ուխտ սարէ 'ի վեր ջանացեր է, նոյն կուսակցութեան ոգւոյ համար այնքան ծախքեր եղեր են և արեան քրտինքներ թափուեր են, և ոչ թէ ազգութեան իրաւունքները և կանոնները պաշտպանելու. ուրեմն 'ի զուր աշխատեցան մեծամեծք և փոքունք և 'ի մասնաւորի գլխաւորք ազգիս, 'ի զուր և փուճ տեղ գեր. Հասունի ընթացից ընդդիմութիւն եղաւ. 'ի զուր Պատրիարք մը դրուեցաւ, քանի որ նոյնը ապահովելու համար չի կայ կարգ և ոչ կանոն, 'ի զուր ազգ ձեւացաւ. քանի որ զուրկ ըլլալով իւր Սահմանադրութենէն՝ կուսակցութեան մը գերի և խաղալիկ պիտի ըլլայ։ Ուրեմն ի՞նչ յանցանք ունէր գեր. Հասունը՝ երբոր Սահմանադրութիւն չի կամեցող և կանոն չունեցող և գործադրել չի կրցող ազգի մը օրէնքներ և կանոններ հաստատել ուզեց և զազգը կերպարանել։

Ուրեմն ազգը մինչեւ ցվերջ անհոգ և զանցառու պիտի գտնուի՞ արդեօք պարտուանաց արժանի լըռութեամբ մը, որ այնքան աշխատանօք վաստկուած առհաւոր կերպարանքը, այսօր չուսով և կամաւորապէս կորսուի անդարմանելի կորստեամբ, ուրեմն պիտի թողու որ խորասոյզ ընկղմի այն ահագին և ամրակառոյց նաւը՝ որն որ կատաղի Ովկիանոսներու մէջ փոթորկայոյզ ալիքներու դէմ դնելով, չընորհիւք և քաջ ղեկավարութեամբ մեծամեծաց և գլխաւորաց և գործունեայ արդիւնաւոր անձանց անվնաս մինչեւ ցարդ պահպանուած էր, և այսօր այն ինչ 'ի խաղաղ նաւահանգիստն կը մօտենայր, 'ի ձեռանփորձ և անհմուտ անձանց ղեկավարելով ժայռերու զարնուի և մերձ 'ի խորտակումն ծամանէ, ինչպէս որ այդ անփորձ անձանց արդիւնքովը քանի մը ամիէ 'ի վեր բոլոր ազգութեան չէնքը հիմնայատակ և անկանգնելի եղանակաւ կործանելու յայանի վտանգի մէջ համնիլը ամենուն ծանօթ է. անանկ որ քիչ ատեննէն՝ հազիւ այսքան ամաց մէջ և այնչափ ծախիւք և դժուարութեամբք և անտանելի աշխատութեամբք բաոտցուածները յաւխտեան պիտի կորսուին, և ազգը իր բոլորտիքը աւերակաց և փլատակացմէ 'ի զատ ուրիշ բան չը պիտի գտնայ, և 'ի զուր իր դառն վիճակը ողբալու պիտի դատապարտուի սակ մէկ քանի իրօք անխելք և առ երեսս յաչս ոմանց միայն իմաստուն կարծեցեալ անձանց երեւէն, որք փոխանակ լալու, ամբոխելու և [illegible] չգիտութեամբ մէջ տեղ ընկեր են . . .

Կը վերջացնեմ խօսքս արտասուս յաչս ընելով թէ՝ այս ամենայն հանդիպած չարեաց և ամէ յետոյ հանդիպելիք թշուառ աղետից և աին յանդիման երեւցած կորստեան պատճառ և պատասխանատու են այնպիսի ապօրինաւոր ժողովներ գումարողներն և գումարուողներն և փառանձնական կրից և չահու հաւանութիւն տալով գործադրութիւնը տիպողներն։

Եղուկ այսպիսեաց, և առաւել եւս եղուկ անմեղաց և բոլոր Ազգին . . . .

Ոթխաէքի մէքթուպ Հալէպտէն Թարաֆըմըզա վարիտ օլուպ, պիթարաֆըլըղա բիայէթէն տէրճ կըլէրիզ։

Հալէպ, 20 Նոյեմ. 1875.

. . . Տէր խմբագրապետ.

Կ'աղաչեմ բարեհաճեցէք յետագայ երկտող աղերսագիրս սիրելի ազգերնուս ընդհանրութեան առջեւ դնելու, ձերին պատուական Մեծամսային միջոցաւ։

Երբոր Հայոց ազգիս Գաթոլիք հասարակութիւնը Արուսեակի պէս Արեւելքի հաստատութեան մէջ կը փայլէր և օտարազգիք չլացմամբ կը հիանային յառաջադիմութեան մէջ առած մեծ քայլերնուս վրայ, երբ կ'ըսեմ նոյն հասարակութեան իւրաքանչիւր անհատը ազգային գեղեցիկ միաւորութիւնը տեսնելով՝ գրեթէ փառօք կը պանծանար և ամենուն աչքին սիրելի հանդիսացած էր, ահաւասիկ նախանձայոյզ բանսարկուն կուիւ մի բրցուց ազգին մէջ, և այն ալ քանի մի եկեղեցականաց միջնորդութեամբ՝ որոնք յառաջ իրարու հետ սկսան և երթալով մեր սիրելի ազգայնոցմէ ոմանք ալ նոյն կռւոյն ասպարէզին մէջ խոթեցին. եղուկ իրենց այս ըրած մեծ մեղքին. Հասունեան խնդիր մի երեւան ելաւ, և կռւոյն հիմը Բէլլէ......... մի դրուեցաւ և սկսաւ կռիւը, որ Հասունեան և Անթիհասունեանի կռիւ ըսուեցաւ։ Անթիհասունեանք՝ որ ազգին փոքրիկ մաս մըն են, այնպէս մի կը ցուցընեն՝ իբր թէ իրենք ազգին հին իրաւունքները պահպանելու համար մինչեւ արիւննին ալ թափելու պատրաստ են, և Հասունեանց կամ աւելի լաւ ըսել՝ Հասուն էֆէնտիին ազգին ըրած գէշութիւնները չեն հանդուրժեր. ազգը մաշող, ազգին իրաւունքները Լատինացւոց տուող, ազգադաւ, և մէկ խօսքով՝ ազգին ոսխերիմ թշնամին. և ոչ այսչափ միայն՝ այլեւ Բ. Տէրութեան անհաւատարիմ, անհնազանդ, խարեբայ, նենգող, և վերջապէս ինքը և իւր հետեւողները վնասակար և ուխտադրժած փոքրիկ բազմութիւն մը կը ցուցընէին և հետեւաբար ամենակերպ պատուհասից արժանի. ասոնք կը տեսնայիր որ քիչ միջոցին մէջ ապօրինաւոր իշխանութիւն մը կազմելով՝ սկսան իրենց եղբարց վրայ յարձակիլ, անտանելի բռնութիւններ գործադրել, զանոնք իրենց հայրենական եկեղեցիներէն վռնտել, եկեղեցականներն հալածել և օրինաւոր առաջնորդնին իրենց սեպհական աթոռներէն արտաքսելով՝ իրենց կողմանէ առաջնորդներ դրկել, ազգին անշարժ կալուածները գրաւել և այնպիսի անձանց ձեռքը յանձնել, որ չէ թէ կալուածները՝ այլ իրենց տունը անգամ կառավարելու անկարող են, եւայլն, եւայլն, եւայլն։

Այս բաժնիս տեղ տեղ և առանձին համրել կարող էի՝ բայց չեմ ուզեր անցեալ աղետալի դիպուածները յիշել։ Այս առանկ ըլլալով՝ ազգին խաղաղասէր մասը որ անհամբեր սրտիւ կ'սպասէր տեսնելու այն արդիւնաւոր հետեւութիւնները՝ որ պիտոր ըլլային այն իրենք զիրենք ազդասէր և ազգին ծառայութեանը նուիրող պաշտօնէից չահատակութիւններէն, տեսնելով այն վերոյիշեալ կործանումները, տեսնելով որ ազգերնուս մեծ մասը ցիր և ցան եղաւ, ոմանք Ասորւոց, ոմանք Բաղդէացւոց և այլք Լատինացւոց եկեղեցիները դիմեցին առ հարկի իրենց հայրենական կրօնքը չի կորսնցընելու համար, տեսնելով կ'ըսեմ այս ամեն բաները՝ արիւն կ'արտասուէին ազգին դժբաղդութեանը վրայ. և օտար ազգիք՝ որ երբեմն նախանձելի աչքով կը նայէին մեր վրայ, սկսան հիմակ խղճալով գթալ. ոմանք կ'ըսէին թշուառ ազգ, ոմանք անմիաբան ազգ, այլք կ'ըսէին՝ ինչչափ խեղ-

լացի մարդիկներ կան եղեր Հայոց ազգին մէջ, յիշատակէ իրենց այս գեղեցիկ կառավարութեամբը ազգերնուն իրաւունքները պահեցին, եւայլն, եւայլն հեղինական խօսքեր՝ որոնք միտքս բերել անգամ չեմ ուզեր։ Ցերաւի կ'ըսեմ, ո՛ մեծապատիւ խմբագրապետ, այս եօթն ութն տարուան մէջ մեր սիրելի ազգերնուս եղած արհամարհանքները տեսանց դառն արցունքներ թափելու րնաւ միտքս չեմ կրնար բերել։ Արդարեւ մեր Բերլինեան հայազգեաց վրայ տասնեկ ծանր բռնութիւն մի չի գործածուեցաւ նկատմամբ ուրիշ տեղեր գտնուած ազգայնոց, այսու ամենայնիւ մեր համակրօն եղբարց կրած նեղութիւնները լսելով (մանաւանդ անոնք՝ որ նորադարձ են 'ի Գաթոլիկութիւն) ոչ սակաւ կը ցաւակցէինք և մեր քով եղած քրիստոնեայ ազգաց երջանկութիւնները ականջով կը լսէինք. Ցոյնը մէկ կերպ, Ասորին և Մարոնին ուրիշ կերպ մի, թող Լատինացւոյն և Քաղդէացւոյն տուած ածականները. անոնք կ'ըսէին ոսկէտ ազգ, այլք անմիաբան և խռովարար։ Մենք Գաթոլիք ժողովուրդ Բերլին՝ որ մեծ անհամբերութեամբ կ'սպասէինք այս կռուոյն վերջաւորութիւնը տեսնելու, նկատելով որ հիմայ խռովայոյզ ամպերը փարատելու և խաղաղութեան և ցանկալի միութեան արեւը վերըստին ծագելու նշոյլ մի երեւցաւ, համարձակութիւն առինք որ սոյն երկրորդ աղերսագիրը մեր սիրելի ազգայնոց առջեւը դնենք, աղաչելով որ 'ի սէրն Քրիստոսի՝ մեր այս անմիութեան ժամանակին դարման մի գտնելու բարեհաճին, ինչ կերպով որ իրենց աստուածային հոգին կ'ազդէ. մանաւանդ անոնք որ Աստուծոյ ծառայութեան իրենք զիրենք նուիրած են և բարեպաշտութեամբ և հաւատով չատ մի ժամանակ փայլեցան. թող բարեհաճին կ'ըսեմ՝ անձնական կիրքերը մէկդի թողլով նորէն միութիւնը վերահաստատել, և սիրոյ սերմերն ցանելով, հայրն՝ որդւոյն, և եղբայրն՝ քրոջը հետ հաշտեցնել զանոնք, որ այնպէս Աստուծոյ առջեւ անմեղադիր ըլլան և ազգին նկատմամբ պարտքերնին կատարեն։

Այս է մեր միակ աղաչանքը. վըստահ եմք որ ընդունելի կ'ըլլայ իրենց բարեգթութեանը։

Անկեղծ մեծարիմ ձեր ազգասէր

Ռ. Բերլինցի:

ՄԻՒԹԷՆԷՎԻՅԷ

Մէհաքիմի նիզամիյէ տավա վէքիլլէրի հագգընտա նիզամնամէնին պագիյէսի տիր․

Եիրմի եէտինճի մատտէ․— Տավա վէքիլլէրինին թանզիմ խալճէքլէրի մուհաքեմաթ իլէ վէրէճէքլէրի էվրագ վէ սէնէտաթ սուրէթլէրի, մահքէմէյի սահիհէ իտտէրինէ եազըլմամըշ պուլունուր իսէ, հիչ պիր մէհքէմէտէ գապուլ օլունմայաճագ տըր։

Եիրմի սէքիզինճի մատտէ․— Թարիֆա մուճիպինճէ խըթմիհսալ օլունաճագ իւճրէթլէր, սիմ մէճիտիյէ եիրմի ղրուշ իթիպարըյլա հիսապ օլունաճագ տըր։

Եիրմի տօգուզունճու մատտէ․— Տավա վէքիլլէրինին միւվէքքիլլէրինտէն մուգավէլէյի մախսուս թանզիմինա իւճրէթ ալմալարը տախի ճայիզ օլուպ, ֆագաթ պէշ պին ղրուշա գատար օլան տավալար իչիւն մուգավէլէ եէլէտիքլէրի իւճրէթլէրին թարիֆատա մուայեէն միգտարը թէճավիւզ էթմէսի, վէ պէշ պին ղրուշտան զիյատէ օլան տավալար իչիւն մուգավէլէ թանզիմինա տօղրուտան իւճրէթլէրին քէմմիյէթի տախի մեպլաղը միւտտաանըն նիհայէթ եիւզտէ օնի կէչմէմէսի մէշրութ տուր։

ՖԱՍԼԸ ՐԱՊԻ

Տավա վէքիլլէրի ճէմիյէթինին սուրէթի թէշքիլ վէ վէզայիֆի պէյանընտա տըր։

Օթուզունճու մատտէ․— Տավա վէքիլլէրինին ումուր ու խուսուսաթընա տայիր, վէ նէզարէթի ահքեամը ալթը թարաֆընտան իճրա օլունաճագ թէֆթիշաթը րէսմիյէյէ վասըթա իթթիխազ գըլընմագ իւզրէ պիր ճէմիյէթի տայիմէ թէշքիլ օլունաճագ տըր։

Օթուզ պիրինճի մատտէ․— Իշպու ճէմիյէթ պիր րէիսի էվվէլ, վէ տէօրթ ազատան իպարէթ օլուպ, պունլար Տէրսաատէթտէ մուգիմ, վէ իճրայի վէքեալէթէ մէէզուն պուլունմագ շարթըյլա տավա վէքիլլէրի թարաֆընտան էքսէրիյէթի արա իլէ ինթիխապ օլունաճագ տըր։

Օթուզ իքինճի մատտէ․— Րէիսէ վէ ազանըն միւտտէթի մէմուրիյէթլէրի իքի սէնէ օլուպ, պէհէր սէնէ ազանըն նըսֆը թէպտիլ օլունարագ, նէրլէրինէ տիկէրլէրի ինթիխապ օլունմագ իւզրէ, իքի սէնէնին խիթամընտա չըգաճագ իքի ազա իլէ իւչիւնճիւ տուրա քէշիտէ օլունարագ, վէ տիկէր սէնէ էսկիլէրի չէքիլէրէք, նէրլէրինէ պաշգալարը ինթիխապ գըլընաճագ, վէ իքինճի սէնէ խիթամընտա, րէիսլէրին տախի միւտտէթի մէմուրիյէթի միւնգազի օլմուշ պուլունաճագ տըր։

Օթուզ իւչիւնճիւ մատտէ․— Մատտէյի սապըգտա պէյան օլունան սուրէթլէ չըգաճագ ազա, արատան պիր սէնէ միւրուր էթմէտիքճէ, նէնիտէն ինթիխապ օլունամայըպ, ֆագաթ րէիսլէրին թէքրար ինթիխապը ճայիզ օլաճագ տըր։ Վէ էվվէլ պէ էվվէլ րէիսլէրին վէ պատէհու ազանըն պիր տէֆաատա ինթիխապը իճրա օլունարագ, ինթիխապընտա ճէմիյէթին րէիսի էվվէլի, քէնտիսինին վէ րէիսի սանի իլէ ազայի սայիրէնին ինթիխապընը պաթ թագրիր, ահքեամը ալթյէ նէզարէթինէ իշար էյլէյէճէք տիր։

Օթուզ տէօրտիւնճիւ մատտէ․— Րէիսի վէ ազա ինթիխապընտա էսաս իթթիխազ օլունմագ իւզրէ տավա վէքիլլէրինէ տայիր տայիրէյի ահքեամը ալթյէտէ մահֆուզ ճէտվէլին պիր սուրէթի մուսատտագասը ճէմիյէթէ վէրիլէճէյի կիպի, իլէրուտէ իշպու ճէտվէլէ գայտ օլունաճագ տավա վէքիլլէրինին իսիմլէրի տախի ճէմիյէթէ թէպլիղ գըլընաճագ տըր։

Օթուզ պէշինճի մատտէ․— Հէյէթի ճէմիյէթին էքսէրիյէթի իճթիմաայ օլունմատըգճա, քէնտիլէրի իչլէրինտէն պիրիսինի քէթխիւտա վէ սանտըգ էմինի օլմագ իւզրէ էքսէրիյէթի արա իլէ ինթիխապ խաքքըլէր տիր։

Օթուզ ալթընճը մատտէ․— Ճէմիյէթի տայիմէտէ րէյիսըն մաաատա իւչ ազա պուլունմատըգճա միւզաքէրէյէ շուրու օլունամայաճագ, վէ թասավվիպ արա վուգուֆընտա, րէյիսին պուլունտուղու թարաֆ, էղլէպ տուտ օլունաճագ տըր։

Օթուզ եէտինճի մատտէ․— Ճէմիյէթին վէզայիֆի, էվվէլա տիվանը ահքեամը ալիյէ նէզարէթի ճելիլէսինտէն տավա վէքիլլէրինին մուամէլաթը հագգընտա իթթիխազ օլունաճագ գարարլարըն թէպլիղի, սանիյէն վէքիլլէր նամընա լազըմ կէլէն մէվատտըն նէզարէթի միւշարիլէյհայա պա մազպաթա իֆատէսի, սալիսէն տավա վէքիլլէրինէ մախսուս նիզամաթըն թէմամիյի իճրասը, րապիէն տավա վէքիլլէրի պէյնինտէ սընըֆ վէ սըֆաթլարընա տայիր թէհատտիւս իտէն միւնազաաթըն սուլհէն թէսվիյէսի, վէ միւմքին օլմատըղը թագտիրտէ, նէթիճէսինին պէյանը, խամիսէն տավա վէքիլլէրինին իւճրէթ վէ մէսարիֆի հագգընտա օլան թարիֆատան տօլայը միւշքիլաթ իխթիլաֆաթ զուհուրընտա, իհգագը հագգ, սատիսէն ֆուգարատան օլան աէհապը տաավինին ճէմիյէթէ միւրաճաաթլարընտա, մէճճանէն թէտքիգի տավալարըյլա լազըմ կէլէն մուամէլաթը գանունիյէնին թէսհիլ վէ իրայէսի վէ սուրէթի ախիրի իլէ մուավէնէթի լազըմէնին իճրասը, սաբիէն տավա վէքեալէթի սընըֆընէ տախիլ օլմագ խըտէյէնլէրին, ալթընճը մատտէտէ կէօսթէրիլէն հալտէ, թէճրիպէ գայտլարը իչիւն, պէհէր սէնէ ահքեամը ալթյէ նէզարէթինէ պիր տէֆթէր իթա խուսուսլարընտան իպարէթ տիր։

Օթուզ սէքիզինճի մատտէ․— Անհապը տաավինին ֆաղիր իւլ հալ օլանլարըն թէսհիլ վէ թէտգիգի մէսալիհի, ճէմիյէթ մարիֆէթիյլէ վէքիլլէրին միւնաւիպլէրինտէն միւրէքքէպ պիր հէյէթէ հավալէ օլունաճագ տըր։

Օթուզ տօգուզունճու մատտէ․— Խիլաֆը նիզամը հարէքէթ իտէն տավա վէքիլլէրի հագգընտա ճէմիյէթին իթթիխազ իտէճէյի մուամէլէ էվվէլա իխթար, սանիյէն թէքտիր, սալիսէն վէքալէթտէն մուվաքգաթէն մէն, րապիէն վէքալէթտէն պիլքիւլլիյէ ճերր օլմագ թարիգլէրինտէն իպարէթ օլուպ, ճէմիյէթճէ իթթիխազ օլունաճագ մուամէլէ իլէ պէրապէր նիզամէն մահքէմէյէ սէվք իտիլմէսի լազըմ կէլէն խուսուսլար իլէ խուգուգը ումումիյէ թարաֆընտան թագիպ օլունմագ իւզրէ իրսալ օլունաճագ տըր։

Գըրգընճը մատտէ․— Պիր տավա վէքիլի հագգընտա ճէմիյէթճէ վուգու պուլան չիքայէթլէրն էհէմմիյէթի օլուպ տա, իճրայի վէքեալէթ մէէզունիյէթինին քէնտիսինտէն րէֆինի միւսթէլզիմ օլաճագ ճէմիյէթճէ միւշահատէ օլունուր իսէ, էսպապ վէ քէյֆիյեթընը, վէ րէֆի մէէզունիյէթինի հավի պիր մազպաթա թանզիմիյլէ, տիվանը ահքեամը ալթյէ նէզարէթի ճելիլէսինէ իրսալ օլունաճագ տըր։

Մէվատտը մուվագգաթէ․

Իշպու նիզամնամէնին նէշր ու իլանընտան մուգատտէմ տավա վէքեալէթի իտէնլէր, վէ հուգուգ մէքթէպի թալէպէսինին միւտտէթի թահսիլիյէսի խիթամընտան էվվէլ տավա վէքեալէթինէ սալիք օլանլար, տիվանը ահքեամը ալթյէ նէզարէթի սայիրէսինտէ պուլունան գօմիսիօնտա պիլ միւրաճաա, իմթիհան օլունմատըգճա, րուխսաթնամէ իմթիհանլըգ, քէնտիլէրի իմթիհանա թապի տէյիլլէր։

Իմթիհան խուլասասը տավա վէքիլլէրինին մութլագա թիւրքճէ օգույուպ եազմագ, վէ թիւրքճէ քիթապէթի եօգ իսէ, տիկէր պիր լիսանտա մէհարէթլէրի գայտ ալմաղա միւգթէտիր օլմասը մէշրութ օլուպ, իմթիհան տախի գավանինի ալիյէյի տէվլէթի Ալիյէտէն վէ ուսուլը մէհաքիմէտէն իճրա գըլընաճագ տըր։

Իմթիհան իչիւն գօմիսիօնա միւրաճաաթ իտէճէք օլանլար, իշպու նիզամնամէնին իւչիւնճիւ վէ պէշինճի մատտէլէրի մուճիպինճէ, իսիմլէրինի գայտ վէ րուխսաթնամէ ալտըգտան սօնրա գայտլարընը հէր սէնէ թէճտիտ էթտիրմէյէ, վէ գայտէլ իմթիհան իքինճի մատտէտէ թարիֆ օլունան ահվալտէն պէրաթլարընը միւպէյին վէսիգա իպրազըյլա մէճպուր օլաճագլար տըր։

Իմթիհանլարը իճրա օլունանլար, մէրամթիյալի էհլիյէթլէրինէ կէօրէ, իւչ սընըֆ իթթիպար օլունարագ, սընըֆը էվվէլ գայտ օլունանլարըն րուխսաթնամէլէրինտէն պիր թէֆալըգ օլարագ պէշէր, վէ սընըֆը սանի րուխսաթնամէլէրինտէն տէօրտէր, վէ սընըֆը սալիս րուխսաթնամէլէրինտէն իւչէր ալընմագ մէշրութ տըր։

Պիրինճի սընըֆ տավա վէքիլլէրի պիլա իսթիսնա մէհաքիմի նիզամիյէնին հէր տէրէճէսինտէ, եանի պէտայէթ վէ իսթինաֆ մէհքէմէլէրինտէ վէ թէմիզ հուգուգ մէհքէմէսինտէ, վէ իքինճի վէ իւչիւնճիւ սընըֆ տավա վէքիլլէրի, պիտայէթ վէ իսթինաֆ մէհքէմէլէրինտէ իճրայի վէքեալէթ խաճէքլէր տիր, ֆագաթ իւչիւնճիւ վէ եա իքինճի սընըֆտա տախիլ օլուպ տա, արատան պիր սէնէ մէմուրինտէն սօնրա, մաֆէվքինտէքի սընըֆա նագլը միւրաճաաթ պուլունմալար գօմիսիօնա պիլ միւրաճաա նէնիճէն իմթիհան օլաճագլար տըր։

(Տէվամը)

ԹԷՎՃԻՀԱԹ

Շուրայի տէվլէթ րիյասէթի ճէլիլէսի տէվլէթլու Նամըգ բաշա հազրէթլէրինէ,

Նաֆիա նէզարէթի ճէլիլէսի, շուրայի տէվլէթ րէյիսի սանիսի տէվլէթլու Սէրվէր բաշա հազրէթլէրինէ

Շուրայի տէվլէթ ազալըղը Նաֆիա նազըրը սապըգ տէվլէթլու Հալէթ բաշա հազրէթլէրինէ,

Պու քէրրէ Պօսնա վիլայէթինէ թէշքիլի մուգարրէր օլան իճրաաթ գօմիսիօնու րիյասէթի, մէճլիսի ալիի իճրաաթ ազասընտան ուտուֆէթլու Հայտար էֆէնտի հազրէթլէրինէ,

Հէրսէք վիլայէթինէ թէշքիլի մուգարրէր օլան իճրաաթ գօմիսիօնու րիասէթի, մէճլիսի խամինաֆ ազասընտան սաատէթլու Վասա էֆէնտիյէ,

Մարաշ սանճագը միւթէսարրըֆլըղը, Խոլիմիա միւթէսարրըֆը սապըգ սաատէթլու Խալիլ բաշա հազրէթլէրինէ,

Սիրօս սանճագը միւթէսարրըֆլըղը, Ալյօրն միւթէսարրըֆը սաատէթլու Հաճի բաշա հազրէթլէրինէ,

Թէքէ սանճագը միւթէսարրըֆլըղը, Պանտալուգա միւթէսարրըֆը սապըգ սաատէթլու Ալի բաշայա։

Սիւլէյմանիյէ սանճագը միւթէսարրըֆլըղը, Պասրա միւթէսարրըֆը սապըգ սաատէթլու Էշրէֆ բաշայա,

Խոլիմնա սանճագը միւթէսարրըֆլըղը Սիրօս միւթէսարրըֆը սապըգ սաատէթլու Հայտար պէյ էֆէնտիյէ թէվճիհ պույրուլմուշ տուր։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԵՅԷ

ԻՇՊՈՒ 1876 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1 ԲԱԶԱՐ ԿԻՒՆԻՒՆՏԷՆ ԻԹԻՊԱՐԷՆ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 29 Ա ԳԱՏԱՐ

ՊՕՂԱԶ ԻՉԻՆԷ ԻՇԼԷՅԷՆ ՎԱՓՕՐԼԱՐԸՆ ՎԱԳԹԸ ՀԱՐԱՔԷԹԼԷՐԻ

[illegible]

Ն°

1 40 Եէնիմահալլէտէն Մէզարպուրնու· Պէօյիւքտէր· Թարապ· Եէնիքէ· Ստէն· Միրկ· Ր· Հիս· Պէպէք· (Փետր· 14 տէն սաաթ 1½ տա չըգաճագ տըր·) 19
2 45 Գավագլարտան Մէզար· Պէօյիւք· Թարապեա· Եէնիքէ· Ստէն· Պօյաճը քէօյ· Ր·Հիսար· Պէպէք· Փետր· 14 տէ 2½ տա չըգաճագ· 18
4 — Եէնիմահալլէ· Մէզար·Պէօյիւք· Թարապ· Եէնիքէ· Ստէն· Միրկ· Պօյաճըք· Ր· Հիս· Պէպ· Արնավ· (Ճումաալարը Օրթ· Գուզ· Պէչ· ուղրայաճագ· 34
5 15 Եէնիմահալլէտէն Պէօյիւք· Թարապեա· Եէնիքէ· Ստէն· Միրկ· Ր· Հիս· Արնավ· Պէյլր· Օրթ· Պէչ· 21
6 45 Եէնիմահալլէտէն· Պէօյիւք· Թարապ· Եէնիքէօյ· Պէյգօզ· Ք·պաղչէ Գանլը· Պօյաճ· Ր· Հիսար· Ա· Հիս· Գանտիլլի· Արնավ· Չէնկէլ· Պէյլէրպ· Օրթաք· Գուզկունճուգ· Պէշիքթաշ· Իւսկիւտա 3
1 45 Եէնիմահալլէտէն Մէզարպ· Պէօյիւք· Թարապ· Պէյգօզ· Եէնիք· Պօյաճըք· Ր· Հիսար· Պէպէք· Արնավ· Գուրու· Օրթաք· Պէշիքթաշ· 25
0 — Մէզարպուրնունտան· Պէօյիւքտէ· Թարապեա· Եէնիքէ· Միրկ· Ր· Հիս· Արնավ· Օրթաք· Պէշիք· 22

[illegible]

1 45 Արնավ· Գուրուչ· Օրթաք· Պէշիքթաշ· 1
2 15 Արնավ· Գուր· Օրթաք· Պէշիք· Գապաթաշ· 6
2 45 Պէպէք Արնավ· Գուրուչ· Օրթաք· Պէշիքթաշ· 22
3 30 Արնավ· Գուրու· Օրթա· Պէշիք· Գապաթաշ· 4
4 — Վանիք· Արնավ· Պէյլէրպ· Օրթաք· Պէշիքթաշ· 1
4 45 Արնավ· Գուրուչ· Օրթաքէօյ· Պէշիքթաշ· Գապ· 19
5 30 Արնավ· Գուրու· Օրթաք· Գուզկուն· Պէշիք· (Ճումաա կիւնլէրինտէն մաատա) 4
8 — Վանիքէօյ· Արնավ· Չէնկէլ· Պէյլէր· Օրթաքէօյ· Գուզկունճուգ· Պէշիքթաշ· 6

[illegible]

1 45 Պէյգօզ· Բաչա · Գանլը· Ա· Հիս· Գանտիլլի· Վանիք· Չէնկէլքէօյ· Պէյլէրպէյի· Գուզկունճուգ· 21
1 45 Վանիք· Չէնկէլք· Պէյլէր· Գուզ· Գապաթաշ· 3
2 15 Պէօյիւք· Ֆիրէճ· Պէյգօզ· Թարապ· Բաչա պաղչէ· Գանլը· Ա· Հիս· Վանիք· Չէնկէլ· Պէյլէրպէյ· Գուզկունճուգ· 25
4 30 Պէյգօզտան Բաչա պաղչէ· Գանլըճա· Ա· Հիսար· Գանտիլլի· Վանիքէօյ· Չէնկէլքէօյ· Պէյլէրպէյ· Գուզկունճուգ· 23
10 30 Արնավքէօյ· Չէնկէլք· Պէյլէրպ· Գուզկունճուգ· 23

[illegible]

3 — Գապաթաշ· Իւսկիւ· Պէշիք· Գուզկուն· Օրթաք· Պէյլէրպէյի· Չէնկէլք· Արնավուտ· Գանտիլլի· Ա· վէ Ր· Հիսար·Պօյաճը·Գանլը· Բաչա· Պէյգօզ· Եէնիք· Թարապ· Պէօյիւք· Եէնիմահալլէ· 3
3 30 Պէշիքթաշ· Օրթաքէօյ Գուրուչէշմէ· Արնավուտքէօյ· Պէպէք· Ր· Հիսար· Միրկէօն· Եէնիքէօյ· Թարապեա· Պէօյիւք· Եէնիմահալլէ· 21
5 30 Պէշիքթաշ· Օրթաքէօյ· Արնավուտքէօյ· Պէպէք· Ր· Հիսար· Միրկէօն· Եէնիքէօյ· Պէյգօզ· Թարապեա· Պէօյիւքտէրէ· Մէզար· Եէնիմա· 25
6 30 Գապաթաշ· Իւսկիւտար·Պէշիքթաշ Գուզկունճուգ · Օրթա· Պէյլէր· Չէն· Վանիք Արնավ· 6
8 15 Պէշիկ· Օրթա· Արնավ Ր· Հիս· Միրկ· Եէնիք· Թարապ· Պէօյիւք· Մէզարպուրնու· 22
10 — Պէշիկթ· Պէպէք· Ր·Հիս· Միրկ· Ստէնիա· Եէնիք· Թարա· Պէօյիւք· Մէզար· Ր· վէ Ա· Գավագլար 18
10 45 Օրթ· Արն· Պէպ· Ր· Հիս· Պօյաճ· Ստէն· Եէնիք· Թարապեա· Պէօյիւք· Եէնիմահալլէ· 34
11 15 Միրկէօն· Եէնիք· Թարապ· Պէօյիւք· Մէզարպ· Եէնիմահալլէ· 25
11 30 Պէպ· Ր·Հիս·Պօյաճ· Գանլը· Բ· պաղչէ Պէյգօզ· 23

[illegible]

3 — Պէշիկ· Օրթաք· Արնավ· Վանիքէօյ· 1
4 45 Պէշիկ· Օրթա· Արնավ· (Ճումաալարտան մաատ)· 4
9 30 Գապա· Պէշիքթաշ· Օրթաք· Գուրու· Արնավ· 23
10 20 Գապա· Պէշիք· Օրթա· Գուրու· Արնավ· (անտէն քէօբրիւյէ) 1
11 5 Գապ· Պէշիք· Օրթա· Գուրու· Արնավ· 3
11 35 Պէշիքթաշ· Օրթաք· Գուրուչ· Արնավուտքէօյ· 4
12 — Պէշիքթաշ· Գուզկուն· Գուրու· (Ճումաալարտան մաատա) 6
12 — Օրթաք· Արնավուտքէօյ (Ճումալարը Պէշիք· վէ Գուրուչէշմէյէ տախի ուղրայաճա)· 1

[illegible]

3 45 Գուզկունճուգ· Պէյլէր· Չէնկ· Արնավ· 19
9 45 Գուզ· Պէյլէ· Չէն· Վանի· անտէն քէօբրիւյէ· 4
10 15 Գուզկուն· Պէյլէր· Չէնկէլ· Վանի· Ա· Հիս· Գանլը· Բաչա պաղչէ· Պէյգօզ· Ֆիրէճա· Պէօյիւքտէրէ· 19
11 — Գուզ· Պէյլէրպէյի· Չէնկէլքէօյ· Վանի· Գանտ· Ա· Հիս· Գանլը· Բ· պաղչէ· Պէյգօզ· 21
11 40 Գապաթաշ· Գուզկուն· Պէյլէրպէյ Չէնկէլքէօյ Վանիքէօյ Արնավ· (Պէյլէրպէյի պաղչէ իսկէլէսինտէ գալաճագ տըր)· 22

Ճումաալարը սաաթ 4·30տէ քէօբրիւտէն պիր վափօր հարաքէթ իլէ · Իւսկիւ· Գուզկ· Պէյլէրպ· Չէնկ· Վանի· Գանտ· Ա· Հիսար· Գանլը· Բ· պաղչէ· Պէյգօզ վէ անտէն սաաթ 9տա գալգըպ մէզգիւր իսկէլէլէրէ օղրայարագ քէօբրիւյէ աւտէթ իտէճէք տիր·

[illegible]

Ս· Ց· ՊԻՐ ՎԱՓՕՐ

1 45 Եէնիմահալ· Պէօյիւք· Թարապ Եէնի· Իսթէն· Միրկ· Ր· Հիսար· Պէպէք· Արնավ· Օրթաքէօյ· Պէշիկթաշ·
2 — Արնավուտքէօյիւնտէն Գուրուչէշ· Օրթաքէօյ· Պէշիկթաշ· Գապաթաշ·
2 45 Վանիք· Չէնկ· Պէյլէր· Օրթաքէօյ· Գուզկուն· Պէշիկթաշ·
2 30 Պէյգօզտան· Բաչա պաղչէ· Գանլըճա· Ա· Հիսար· Գանտիլլի· Վանիքէօյ· Չէնկէլքէօյ· Պէյլէրպէյ· Գուզկունճուգ·
3 — Ր· վէ Ա· Գավագ· Մէզարպ· Պէօյիւք· Թարապ· Եէնիք· Պօյաճըքէօյ· Ր· Հիս· Պէպ· Արնավուտ· Գուրու· Օրթաքէօյ· Պէշիքթաշ Գապաթաշ·
4 15 Պէօյիւք· Թարպ· Պէյգօզ· Բաչա· Գանլը· Ա· Հիս· Գանտ· Վանի· Չէնկ· Պէյլէր· Գուզկունճուգ·
4 30 Մէզարպուրնտան·Պէօյիւք· Թարապեա· Եէնիք· Ստէն· Միրկ· Ր· Հիս· Պէպէք· Արնավուտքէօյ Օրթաքէօյ Պէշիկթաշ·
6 — Եէնիմահալլէտէն· Պէօյիւքտէրէ· Թարապեա· Եէնիք· Պօյաճըք· Ր· Հիսար· Արնավուտքէօյ· Գուրուչ· Օրթաքէօյ· Պէշիքթաշ·
6 45 Եէնիմահալլէտէն Պէօյիւքտ· Թարապ· Պէյգօզ· Եէնիք· Միրկ· Գանլը· Ր·Հիս· Գանտիլ· Արնաւ· Պէյլ· Օրթա· Գուզ· Պէշիքթաշ· Իւսկիւտար·
8 — Վանի· Արնավ· Չէն· Պէյլէր· Օրթաք· Գուզկունճուգ· Պէշիքթաշ·
8 30 Եէնիմահալլէտէն Պէօյիւք· Թարա· Պէյգօզ· Եէնիք· Պօյաճ· Ր· Հիսար· Պէպէք· Արնավ· Գուրուչ· Օրթաք· Պէշիքթաշ·
8 35 Պէօյիւքտէրէտէն Պէյգօզ· Բ· պաղչէ· Գանլըճա· Ա· Հիսար· Գանտիլլի· Վանիք· Չէնկէլք· Պէյլէրպէյի· Գուզգուն· Իւսկիւտար·
10 15 Եէնիմա· Մէզար· Պէօյիւք· Թար· Եէնիք· Ստէն· Միրկէօն· Ր·Հիս· Արնավուտքէօյ· Օրթաքէօյ· Պէշիքթաշ·

[illegible]

2 30 Պէշիքթաշ· Օրթա· Արնավուտ· Պէպէք· Ր· Հիս· Միրկէօն· Եէնիքէօյ· Թարապեա· Պէօյիւքտէ· Մէզարպուրնու·
3 — Գապաթաշ· Իւսկիւ· Պէշիք· Գուզ· Օրթաքէօյ· Պէյլէր· Չէնկ· Արնավ· Գանտիլ· Ր· Հիս· Գանլը· Միրկ· Եէնիք· Պէյգօզ· Թարապ· Պէօյիւքտէրէ Եէնիմահալլէ·
4 15 Պէշիկ· Օրթա· Գուրուչ· Արնավ· Պէպ· Ր· Հիս· Պօյաճը· Ստէն· Եէնիքէօյ· Թարապեա· Պէօյիւք· Եէնիմահալլէ·
4 30 Իւսկիւ· Գուզ· Պէյլէր· Չէնկէլք· Վանիք· Գանտ· Ա· Հիսար· Գանլըճա· Բաչա պաղչէ· Պէյգօզ· Պէօյիւքտէրէ·
5 45 Պէշիքթաշ· Օրթաքէօյ· Արնավուտքէօյ· Ր· Հիս· Միրկէօն· Եէնիք· Պէյգօզ· Թարապ· Պէօյիւք· Մէզար· Եէնիմահալլէ·
6 30 Գապաթաշ· Իւսկիւ· Պէշիք· Գուզկ· Օրթաք· Պէյլէր· Չէնկէլ· Վանի· Արնավուտքէօյ·
8 15 Պէշիկ· Օրթաք· Արնավ· Պէպ· Ր· Հիս· Միրկ· Եէնիք· Թարապ· Պէօյիւք· Եէնիմահալլէ·
9 45 Գապա· Պէշիք· Օրթաք· Գուրու· Արնավուտք· անտէն տօղրու քէօբրիւյէ ինէճէք տիր·
10 13 Պէշիք· Օրթաք· Արնավ· Պէպէք· Ր· Հիս· Միրկ· Եէնիք· Թարապ· Պէօյիւք· Մէզարպ· Եէնիմա Ր· վէ Ա· գավագլար·
10 20 Գուզ· Պէյլէր· Չէնկէլ· Վանի· Գանտ· Ա· Հի· Գանլը· Բաչա· Պէյգօզ· Պէօյիւքտէրէ·
11 — Գուզկուն· Պէյլէր· Չէնկէլք· Վանիք· Ա· Հիս Գանլը· Բ· պաղչէ· Պէյգօզ·
11 Պէշիքթաշ· Օրթա· Գուրու· Արնավուտ· Պէպ· Ր· Հիսար· Միրկ· Ստէն·Եէնիքէօյ· Թարապեա· Պէօյիւքտէրէ·
11 30 Գապա· Պէշիք· Գուզ· Օրթաքէօյ· Պէյլէրպէյ Չէնկէլքէօյ· Արնավուտքէօյ·
12 — Պէշիքթաշ· Օրթաք· Գուրուչէշմէ Արնավուտք·

ՍԱՀԻՊ ՎԷ ՄՍԻՒԼԻՖԻ ԳԱԶԷԹԱ

Ց· ԹՕՓԱԼԵԱՆ

ԹԱՊԽԱՆԷՍԻ ՊՕՂՈՍ ՔԻՐԻՇՃԵԱՆ

Պէյօղլու Եիչիլի սօգագը Ն· 5·

ՉԷԼԻԳ ՇՈՒՐՈՒՊՈՒ

Գու քէրրէ ծագ Ալէքեան էճզախանէսինտէ թէրթիպ օլունմագտա օլան իշպու Չէլիք շուրուպու չար սըթմըը ճիհանըն մալիւմ, վէ իւէչ միւթէնէվվիէյէ չիֆապախըշ պիր մուալիճէ օլուպ, Չէլիք իլէ եօտ թասիր օլունան մառէնաէն միւրէքքէպ լարագ, էվրօպանըն աթըպպաի ուզզամըն վէ մէքթէպի Թըպպիյէ թէճրիւպէլէրի իլէ չիմտիյէ գատըր պիրչօգ խասթէլըգլէրէ միւպթէլա օլան էշխասըն զայէթ սուհուլէթլէ պու մուալիճէ սայէսինտէ թէքմիլէն շիֆա պուլտուգլարը միւշահատէ օլունմուշտուր, վէ ալէլ խուսուս սըրաճա խասթէլիկինէ վէ Նիսա Թայֆէսինտէն զուհուր իտէն պէյազ հայզ (աագէթ) վէ ևմէ թայիֆէյի Ֆըքտէլիւզէ փազի օլան հայզ Թէաքխուրի էլէ ճիվա մուալիճէսինտէ ասըլ օլան Ֆրէնկի էվճաքի, վէ պազը ամրազը չեօհրէթչուար քէչքինէ ալ ճիլտէրտէ զուհուր իտէն խասթալըգլարը վէ հէնուզ պաշլամըշ վէրէմ իլլէթինէ տախի մուալիճաթը տօրիւտի մըզատէ միւճէպէ օլուրլը վէ նիսպէթէ տէր·

Սուրէթի իսթիմալի հէր շիշէտէն պաարերըլըշ օլուպ, իշ պու մուալիճէ իլէ պիրլիքտէ պուլունուր·

Սաթըլըր Սթամպօլ Եէնի Ճամիտէ 46 նու Եզ·Գու քէրրէ ծագ Ալէքեան էճզախանէսինտէ·

ԵԷՆԻՋԷՐԻՔ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԹԱՐԳՄԱՆԵԱԼ Ի ՅՈՒՆԱԿԱՆԷ

Տպագրութիւն Ա· Ն· Շահնազարեան·

ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶ

ԳՐԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐ

ՏԱՂԵՐ · ՃԱՌԵՐ · ԱՌԱԿՆԵՐ · ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ԳՐԱԴԱՏՈՒՄՆԵՐ · ԱՐԳՈՍԻ ԽՌՆԵՐԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԻՊ·

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Այս գիրքը կը ծախուի Արամեան Գաղատար ազգի խանութը (Մերճան չարշը)· Գինն է 15 ղրուշ·

Հեղինակը, ժամանակակից բոլոր նշանաւոր խնդիրներուն վրայ իւր խորհրդածութիւնները յայտնելէ յետոյ, բանաստեղծական կերպով կը նկարագրէ Հասունեաններուն պարտութիւնը և պատմական փաստերով կը ջրէ Պապին անսխալութիւնը· Նաև կը հրատարակէ Պեշիկթաշլեանի երկու ինքնագիր եւ անտարձակ քերթուածները·

ՏԱՐԵՐՔ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵԱՑ

Հ· ՀՄԱՅԵԱՆ Վ· ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Ի ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՈՒԽՏԷՆ

ԳՐԱՀԱՇԻՒ ԵՒ ԱԼՃԷՊՐԱ

Ի ՎԵՆԵՏԻԿ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ]

Գին 1 ոսկի սիմ մէճիտիյէ